

IV

Tatbikî İktisat İlmî Enstitüsü'nün On Yıllık Faaliyeti

(P. Pujade)

(Paris)

Tatbikî İktisat İlmî Enstitüsü, mevcudiyetinin onuncu yılını idrak etmiş bulunuyor. 1944 ocağında kurulduğu vakit onu, katedilen yolun bütün vüsatını göstermeye mani olduğu bir vazife beklemekteydi. Beş harp ve istila senesinden sonra iktisat sahasında endişe verici bir duraklama gösteren ilmî faaliyet sadece bir tek merkeze inhisar ediyordu.

Bu fıkdan, I.S.E.A.'nin kurucusu Paris Hukuk Fakültesi profesörü François PERROUX'ya o derece tesir etti ki, muhasematın Fransaya kararlarında muhtariyet bahşeden hitamında, siyasi temayülü her ne olursa olsun hiç bir hükûmetin artık talik edemeyeceği çeşitli iktisadî meseleleri kesin bir şekilde ortaya koymak mecburiyeti hasıl oldu.

Bugün şurasını da hatırlamak faydalı olur ki profesör PERROUX I.S.E.A.'yi, bu kaçınılmaz diye hüküm verilen iktisadî meselelerin halline, tamamen ilmî sahada, tesir icra etmek için kurdu ve bidayetden itibaren programına, kendisine göre, muhitin empoze ettiği ve tekâmülünün tesir derecesini değiştirmesine rağmen o vakitten beri belli başlı alâka merkezlerini teşkil etmekten geri kalmıyan meseleleri idhal etti.

Araştırma programı üzerinde dururken François PERROUX yeni teşkilâta, bu programın iyi ifasını temin üzere umumî faaliyet mevzuları, çalışma faraziyeleri ve tahsisî mesai yolları tayin ediyordu.

Bunları birer birer yazmadan evvel okuyuculara Enstitü bünyesinin hukukî statüsü üzerinde kısa malumat vermekle işe başlayacağız.

I. S. E. A., 1901 Kanunu'nun hukukî rejimi altında, kâr gayesi gütmeyen hususî dernek şeklinde kurulmuş muhtar bir ilmi araştırma teşkilâtıdır.

İki teşkilâtı vardır: Biri Paris, 35, Boulevard des Capucines, 2°, Richelieu 74-03'teki merkez ve diğeri de Londra, 3, Queensberry Place South Kensington, S. W. 7, KNI; ghtsbridge 20-17'deki büro.

I.S.E.A.'nın ilmi araştırma ve idarî işleri, M. François PERROUX tarafından sevk ve idare edilmektedir. Teşkilâtın kuruluşundan itibaren bir çok seneler MM. Yves Mainguy ve Pierre PUJADE ile işbirliği yapmış bulunan François PERROUX bugün iki müdür muavininden yardım görüyor: Araştırma mevzuunda M. G. Th. GUILLBAUD, idarî mevzuda Pierre PUSADE. Londra bürosu, Parisin nezareti altında M. Georges Rottier tarafından idare olunmaktadır.

I.S.E.A. ekip halinde çalışan bir teşkilâttir. Her çalışma bölümünde, I.S.E.A. müdürünün sevkü idaresi altında ve onunla daimi irtibat halinde bulunan bir mesul kimse, kısmen daimî mensuplardan, kısmen de muayyen bir iş mevzuunda veya muayyen bir zaman için angaje edilmiş yahut ta şu ve bu sahada selahiyet sahibi bulunmaları sebebiyle arızı olarak davet olunmuş şahıslardan müteşkil bir ekibi faaliyette bulundurur.

Nihayet, azaları, ister programlar mevzuunda tanzimî ve ilmi araştırmaların yürütülmesi, ister teşkilâtın sevk ve idaresi için olsun, müdürün talebiyle toplanan üç komite teşkil olunmuştur. Bunlar :

- 1 — Himaye komitesi,
- 2 — İdare komitesi,
- 3 — Ecnebi muhabir azalar komitesidir.

Bu üç uzvu teşkil eden şahısların tam listesi sondaki ilâvede mevcuttur.

I. Umumî Mülâhazalar.

Bidayetten beri I.S.E.A.'ya üç esaslı mülâhaza hakim olmuştur. 1944'de ekiplerin faaliyete geçmeleri esnasında zuhur eden, yukarıda temas ettiğimiz, hususi ihtiyaçlar gözönünde tutulmakla beraber, bunlar gene kat'î bir şekilde tesbit olunmuşlar ve I.S.E.A.'nın ilmi gayretlerini teminden de geri kalmamışlardır :

1 — Devrimizin müğahhas iktisadî meselelerini iktisat ilminin en modern görüşlerinin ışığı altında incelemek.

2 — Nazari sahada orijinal bir mesai meydana getirmek.

3 — Fransız iktisadî tefekkürü ile yabancılarınkiler arasında mümkün olduğu kadar çok münasebet ve mubadele temin etmek.

İlk iki mülâhazanın tahakkukuna erişmek üzere I.S.E.A. tarafından hazırlanmış travaylar yığını, hususî neşriyat vasıtalarıyla yayımlanmıştır. Son mülâhaza, seçkin yabancı iktisatçıların Fransaya getirilmesi sayesinde sistemli bir şekilde teşkil olunmuş konferans ve seminerler vasıtasıyla gerçekleşmektedir.

I.S.E.A.'nın neşriyatı üç nevidir :

1 — Henüz kat'î olmıyan bir şekil altında, ekip çalışmalarının bilâvasıta neticelerini veren *Cahier ronéotypé*'ler. Bunlar muhtelif araştırma bölümlerine tekabül eden serilere ayrılmaktadır :

a — Beynelmillel para ve beynelmillel yatırım mevzuları.

b — İş ücreti ve ücret siyaseti.

c — İçtimaî güvenlik.

d — Millî Gelir ve iktisadî artış.

e — İktisadın riyaziye ile alâkalı meseleleri.

2 — *Economie Appliquée - Archives de V.I.S.E.A.*» dergisi.

Bahis konusu olan üç aylık dergi 1948 de, bir ilmi devredeki Fransız iktisat araştırmalarını tesbit için tesis olunmuş ve nazari seviyesi bu mevzua tahsis edilmiş büyük ecnebî dergiler ayarında fakat iktisadî meselelerin hal tarzlarına yarıyacak unsurlar vermeye matuf tetkikleri muhtevidir.

Dergi, (Presses Universitaires de France, I, Place Paul Painlevé) tarafından Pariste neşredilmektedir.

Dergi, aşağıdaki şahsiyetlerden müteşekkil Neşriyat Komitesi tarafından idare olunur :

Paris Hukuk Fakültesi Profesörlerinden François PERROUX, Emile JAMES, Maurice BYÉ, Pierre PROMONT, Henri GUITTON ve I.S.E.A.'nın müdür muavinleri G. Th. GUILLBAUD ile Pierre PUJADE.

Bugün bütün dünya mütehassıslarınca tanınan Dergi, münavebe ile «muhtelit» sayı veya müteferrik meseleler üzerine teksif olunmuş ve okuyuculara ele alınan mevzular ile ilgili tetkiklerin heyeti mecmuasını veren «hususî» sayı şeklinde intişar etmektedir.

3 — THEORİA ve PRAGMA koleksiyonları.

Nihayet I.S.E.A., bazı *cahier ronéotypé*'ler için daha geniş bir intişar imkânı sağlamak üzere Presses Universitaires de France tarafından tabedilen THEORİA ve PRAGMA hususî koleksiyonlarını meydana getirdi. Bu koleksiyonlarda I.S.E.A. ile doğrudan doğruya işbirliği yapan müelliflerin kaleminden çıkmış orijinal eserler olduğu gibi ilmî telâkkileri, nazarı görüşleri ve metodları itibariyle muvafık görülen mütehassısların eserleri de neşrolunmaktadır.

Sondaki ilâvede okuyucu, I.S.E.A. tarafından muhtelif seriler halinde neşredilmiş *cahier ronéotypé*'ler ile THEORİA ve PRAGMA koleksiyonlarında çıkan eserlerin ve «Economie Appliquée» dergisinin hususî sayılarının tafsilâtlı listesini bulacaktır.

II. Çalışma Faraziyeleri.

Kısmen yeni meseleler hakkında modern hal tarzlarına yarıyan malzeme hazırlamak durumundaki teşkilâтта I.S.E.A. müdürü, araştırma ve zihniyete müteallik kökleşmiş bir göreneği yıkmak üzere bir takım çalışma faraziyeleri teklif etmiştir : Bu görenek iktisadî tahlili, asla şe'nileşmediği gibi bu vasfını gittikçe kaybeden bir âlem içine hasretmekteydi. Uzun zamandan beri aşılmış bu âleme son mücadele o derece şiddetli bir darbe indirmişti ki, herkes genel bir bünyevî inhirafın zuhurunu bekliyordu. Böyle olmasına rağmen tahlil gayretini «müsavilerin hareketsiz dünyası» üzerinde teksifle I.S.E.A., müstacelen deruhte etmek lüzumuna kani bulunduğu müceddit rolünü ifaya muktedir olabilecekti.

Tamamen aksine olarak I.S.E.A. müdürüne durum, az sonra yazmış olduğu «Hakim iktisat nazariyesi üzerinde bir deneme» [1] isimli makalesinde belirttiği şu şekilde görünüyordu: «Dünya o tarz bir inkişafa mazhar olmuştur ki malûmatımızın kifayetsizliği bize çok pahalıya mal olmaktadır. Müsaviler arasında mahz mubadeleler terimi ile düşünülmeğe alışılmış iktisadî biz, tamamen ayrı bir vasıf taşıdıkları aşıkâr olan müşahhas meseleler zaviyesinden halle mecburuz. Bu hal şüphesiz ki, nazariye ve tecrübelerimiz arasındaki ayrılığın en bariz şekilde ortaya çıktığı sahalardan biridir. Eski veya tekâmül ettirilmiş tecrübeler üzerinde, yeni tecrübelerle girişmek gibi boş bir gayret gösteriyoruz. Eğer süratli tamimler yapmaktan zevk alıyorsak birçok şerait bizi bugün şu hükümde bulun-

[1] «Economie Appliquée» Avril-Septembre 1948, No. 2-3.

miya sevkedecektir: *İktisat âlemini, müsavîler arasındaki münasebetlerin bir yekûnu kadar hükmeden ve edilenler arasındaki açık veya gizli münasebetler yekûnu olarak idrak etmek dahi muvafık bir görüş olacaktır.*»

Bereketliliği müteakiben kendini gösterecek olan bu iktisadi münasebetler görüşü müceddit olmak bir mesainin, eşyanın şen'i durumuna daha iyi tekabül eden yeni faraziyeler üzerinde durmasını âmirdir.

1 — Tahakküm neticelerinin tahlili.

Böylece vazedilen tahakküm telâkkisini M. François PERROUX, yukarıda zikrolunan makalesinde, I.S.E.A. tarafından milletlerarası münasebetler, fiyatlar ve inkisam mevzuunda meydana getirilmiş bütün araştırma bölümlerinin temeli addetmektedir.

«İşaret edilen tahakküm [2], *kasdî veya gayri kasdî* neticesi simetrisiz ve gayri kabili rücu (irréversible) bir tesir mahiyetini haizdir; bu tesirin ölçüsü mukavele dışındaki menfaatte yahut mahz mübadelenin muvazenesine nispetle mülâhaza edilen teayyünsüzlük (indétermination) sınırında mündemiştir. Bahis mevzuu tesiri teşkil eden elemanlarsa ünitenin mukavelevî kudreti ile ekonominin faal bir bölgesine aidiyet ve aralarındaki mesafeden ibarettir. Bu tesir vasıtalı veya vasıtasız olarak kendini göstermektedir.»

Bu nazariye umumî olup a — *basit üniteye* (firma), b — *mürekkep üniteye* (1 — İçtimâî grup, 2 — millî grup) farksız olarak tatbik olunur. [3].

Adı geçen makalede müellif bu tahakküm neticesinin a) bir firma ve b) bir millî iktisat tarafından nasıl icra edildiğini gösterdikten sonra tetkikini beynelmilel sahaya kaydırıyor.

«Eğer yanılmıyorsak beynelmilel sahada tahakküm hâdisesinin tetkiki, dünya iktisadiyatının realist bir şekilde yeniden teşkilâtlanması isteklerinin her çeşiti için ilmi tecrübenin temeli ve şartıdır» [4].

Bu tavsiye, teessüsünden beri I.S.E.A.'nın, bilhassa milletlerarası para ve yatırım sahalarında giriştiği, beynelmilel iktisat bölümündeki mühim çalışmalarının temelini teşkil eder.

[2] F. PERROUX, mezkûr makale.

[3] F. PERROUX, Les Macrodécisions, «Economie Appliquée» Avril - Juin 1949, No. 2.

[4] F. PERROUX, adı geçen makale.

I.S.E.A. ilk olarak Bretton-Woods teşkilâtı hakkında bir seri *Cahier* neşretti. Bunların ihtiva ettikleri tahliller fazlasıyla göstermektedir ki, «millî pazarlar hakkında son sözünü söylemekten henüz uzak bulunan inhisarcı ve gayrı mükemmel rekabetin işlemesi nazariyesi, milletlerarası ticarete sadece ilk tatbikatını vermektedir.» [5].

Bretton-Woods müesseselerinin tetkikini, kâh tahakküm nazariyesi kâh hibe nazariyesinin temel vazifesini gördüğü, *milletlerarası yatırımın yeni vasıfları* takip etti. Bu son nazariye F. PERROUX tarafından, evvelce satırlarını iktibas ettiğimiz eserinde tecrübe olunmuştur. Fakat müellif yeni bir makalesinde [6] bunun derinleştirilmiş yeni bir tahlilini vermektedir. Burada birçok meselelerin esası vazedilmiş bulunmaktadır.

Şahsî menfaatlerin inhisarî artışı, egosantrik muharriklerin sistemli inkişafı istihale yolundaki cemiyetlerimizin muayyen bir merhalesine ait değil midir?

«Yahut : milletler nezdinde inkisamın kollektif şekilleri, halklar arasında milletüstü işbirliği denemeleri, liberal ve fertçi cemiyetlerin yaşadıklarından çok uzak ferdî hattı hareketler ve maşeri telâkkiler empoze etmiyor mu?

«Veyahut ta : Ferdî mülkiyetin, hususî teşebbüsün, kadro islahatı ile düzenlenmiş yarı - serbest pazarların, hattı hareket ve tahrik sebepleri üzerinde islahat yapılmaksızın idamesi uygun düşer mi?»

Müellif bundan sonra müşahhas bir misal üzerinde durmak suretiyle bilerek karşılıksız şekilde icra edilmiş kapital transferlerinden beklenecek iktisadî inkişafın ne olabileceğini göstermiştir. Daha sonra, intikal devresinde müşterek umumî bir silâhsızlanmanın yaratacağı vaziyeti tetkik etmiş, A.B.D.'nin şiddetli bir *anti-cycliche* politikayı kuvveden fiile çıkarması taktirinde dahi esas meselelerin ortada bulunacağına dikkati çekmiştir. Öyle ise bu neye taalluk etmektedir? Büyük devletlerin, şüphesiz kendi mahreçlerine zarar vermeksizin, kollektif olarak yapacakları ahenkli bir istihsal hareketine.

«Bir dünya kalkınma merkezi programı tesis edilmiş olup depresyon tehlikesi karşısında bulunan memleketler, askerî mal-

[5] F. PERROUX, Le Marscall ou l'Europe nécessaire au monde, Librairie de Médicis, Paris 1948.

[6] F. PERROUX, Le Don, sa signification économique dans le capitalisme contemporaineğ dans «Diogène», No. 6, 1954.

ların stratejik noktalara ihracına müteallik hususlarda anlaşmaktadır. Teslihatta hasrolunmuş masraflarla, Gift'ten faydalanan memleketlerde reel hasılanın artmasından sonra aynı memleketlerin reel hasılasındaki artışa nispetle hesap edilmiş yardımları ile beslenen bir (Milletlerarası Himaye Merkezi) nce müstahsillere muayyen bir tazminat ayrılmıştır.

«Gaye, teslihat için elde edilen imkân ve kabiliyeti muhafazadan, en az kemmi bir inhirafa ve darbelere maruz kalmasını temin için ortadaki zimmetin kollektif olarak benimsenme ve idaresinden ibarettir. Bu gayeye varmak için kullanılacak vasıta mevcuttan, yâni teslihat için yapılacak ifrazlardan ve bunları müşterek menfaat finansmanları haline kalbetmek esasından harekette mündemiştir. Netice, ameliye sıhhatli bir şekilde yürütüldüğü takdirde, bugüne kadar görülmemiş bir vüsat ve süratte dünya ticaretinin inkişafı olacaktır.

«Kanaatimize göre hiçkimse, harbe hazırlanmak için zaten yapılmış olan fedakârlıkları (silâhlanma masrafları) müşterek saadet gayesi uğrunda kullanmaktan ibaret bulunan bu ameliyeyi apriori olarak teknik bakımdan tahakkuku imkânsız addedemez. Keza hiç bir kimse bu ameliyeye karşı *pazara* kanunlarını ileri süremez. Çünkü silâhlanma, pazarın (müstehliklerin) ihtiyaçları ile münasebattar değildir ve menabiin tahsisinde silâhlanma olmaksızın bir pazarın vaki talebine nisbetle kütleli sarsıntılar vücade getirmiştir» [7].

Müellifin giriştiği tahlil onun, aynı zamanda vazih bir milletlerarası hibe politikasından haklı olarak istihraç edilecek neticeleri ve bu politikanın muvaffakiyeti zımında teşebbüs zihniyetinin yenileşmesine matuf şartları öne sürerek hüküm vermesini imkân dahilinde sokmaktadır.

«İş hacminin artması ile *Gift* elverişli bir muamele halini almaktadır. Aynı zamanda muayyen bir üniteye düşen vasatî kâr nispeti bakımından mecmu kârlar, tediye ve faizin bir kısmını karşılamaktadır. Bundan başka *Gift*'in hüküm sürdüğü memlekette kuvvetli bir teşebbüs zihniyetinin, büyük süratte sanayi reaksiyonunun ve şahıslarda müteşebbisin kârlarına mukabil kâr kuponlarını muadele arzusu bulunması lâzımdır. *Gift*'i kabul eden bir âlemde teşebbüs ve buna has gelirin itibarda olması zaruridir.»

Beynelmîlî yatırımın yeni vasıfları üzerindeki çalışmalar, zikrettiğimiz üzere bu beynelmîlî hibe nazariyesi ve bilhassa bunun,

[7] Ibid.

pazar kanunlarına tâbi azamî kâr arıyan küçük ünitelerin esiri olan klasik milletlerarası yatırımları ile iktisadî birliklerin sistemli inşası mevzuundaki büyük ünitelerin eseri bulunan yeni bir yatırım nümunesi arasındaki tezatı belirtmeye elverişli taraflarından faydalanmaktadır.

Pseudo-liberal bir rejimin ihyasına matuf muasır teşebbüsler tarafından tehdit edilmekte olduğu nispette ehemmiyet ve müsmiriyeti artmış bulunan bu fikir, bilhassa Maurice BYÉ olmak üzere I.S.E.A. mensupları tarafından geliştirilmiştir [8].

Bunun sistemli bir tarzda meriyet mevkiine konması lâzım geliyordu. Maurice BYÉ idaresinde bir I.S.E.A. ekibi dört seneden beri bu tahlil işi ile meşguldür. Bu ekip milletlerarası Yatırım mevzuunda, milletlerarası para meselelerine müteallik zikrettiğimiz ilk I.S.E.A. Cahier'lerin devamı olan bir seri Defter neşretmiştir.

Defter'lerde beynelmilel yatırım tarihi hakkında toplanmış çok sayıda vesikaya rastlanacaktır. Bunlar (Royal Institute of International Affairs) tarafından büyük çapta neşredilen mütalâaları birleştirmekte ve (Charte'lı Kumpanyalar tarihi, fransız yatırım müesseselerinden veya müstemlekelerdeki yatırıma müteallik olarak fransız hükümetinden gelme malûmat gibi) az tanınmış veya tamamen meçhul kaynaklardan intişar eden malzemeleri ahenkleştirmektedir.

M. BYÉ tarafından sevkü idare olunan ekip, bilhassa bu vesikaların tefsirine gayret ediyor. Birinci Defter çeşitli beynelmilel yatırım tiplerinin tarifine müteallik olup bilhassa klasik tahlilde gayet mühim yeri bulunan beynelmilel riziko mefhumu üzerinde durmaktadır. Klâsik devirde milletlerarası Yatırımlara tahsis olunmuş iki defter ile tâbi ülkelerde Yatırım mevzulu diğer iki Defter (bu sonuncular MM. LEDUC ve Lue BUORCIER de CHARBON'un mesuliyeti altındadır) XIX. cu asırdan itibaren devlet, büyük banka, büyük kumpanya gibi karar merkezlerinin birlikte yapması gereken işlere işaret ediyor. Bu arada, Londrada olduğu gibi kuvvetli surette teşkilâtlanmış yatırımın bünye ve rolüne temas olunmaktadır.

Bundan sonra aynı ekip, neticelerinin hâdiselerle hemahenk olduğu nazari bir model delâletiyle Marshall Yardımı ve fransız ekonomisi üzerindeki tesirlerine müteallik araştırmalara girişmiştir.

[8] Cours de doctorat, 1950 - 51, Les Cours de Droit, Paris. Bundan başka müellif tarafından Sosyal Hafta dolayısıyla dersler, Dijon 1952.

Bu çalışmalara hassaten merbut vasıf, sadece doğrudan doğruya bir işbirliği mahsulü olan neşriyatta değildir. Burada aynı zamanda bu çalışmaların mesul olduğu telkinat ta bahis konusudur. I.S.E.A. araştırmalarının şümülü, mensuplarının hususî neşriyatında, şahsî isimleri altında münteşir tetkiklerinde de görülmek gerekir.

Beynelmilî yatırım tarihinden mühim temalardan biri, firmaların bilâvasıta yatırımları ve Büyük Ülkelerarası Ünite'nin teşkilidir. Öyle geliyor ki Charte'lı kumpanya ve devlet kolonizasyonu, hemen bütün yeni topraklarda iktisadî artış vasıtasına tesahüp etmiştir. Anglo - Iranian Oil Company hakkındaki bir makalesinde F. PERROUX firmanın bilâvasıta yatırımının, firmaların *macro-décision*'ları tarafından tanzim olunan iç mübadelelerinin diğer iktisadî bölümlerin gelir ve fiyatlarındaki tahavvüller ile hiç münasebeti olmayan ülkelerarası teşkilât birliğine nasıl sevkettiğini göstermektedir.

Öte yandan Maurice BYÉ de buna müşabih bir mesele ortaya atıyordu. Petrol mevzuundaki mühim bir vasıkadan istifade ile müellif, Büyük Ülkelerarası Üniteler sahasını, hakiki bir stratejiyi istilzam eden plânlar rekabeti olarak gösteriyor. Böylece bir dinamik oligopol mefhumunu vaz ile Ülkelerarası Büyük Üniteler arasında temas durumları tesisine ve karşılıklı baskı yollarının tahliline gayret ediyor. Mübadele bölgelerinin hudutlarını tayin, kısmen büyük ünitelerin kararına bağlıdır. Bir bölgenin para ihtiyatlarına açık oluşu, diğerleri arasında daha avantajlı bir baskı yoludur. Devletler, büyük üniteler tayin ettikleri şekilde umumî menfaate en uygun gelen plânların muvaffakiyeti için gayret sarfederler. Devletin, menfaat gruplarının elinde bulundurması umumî menfaatin tayin edildiği cihazlardan biridir.

2 — İktisadî sahalarn tahlili.

«Gerek bizim meselelerimiz gerekse dünyanınkiler, siyasî saha ve hudutlar terimleri ile ifade edildikleri takdirde bizi çıkmaza sevkedecektir. Bunlar, *beşerî sahalarn farklılığı ve dağılmasının zaruriliğine* kani berrak bir zekâ tarafından teşkilât terimleri ile vazihan ortaya konup müterakki bir surette kararlaştırılabilir.» [9].

[9] F. PERROUX, Les choix de notre politique extérieure et l'avenir de notre économie; «Production Française», Juin 1947.

İşte 1947'den itibaren F. PERROUX bu sözlerle I.S.E.A. mensuplarının yaptıkları araştırmalarda bir başka çalışma faraziyesi kabulüne davet ediyordu. Müellif fikrini şu şekilde izah etmekteydi : «Münasebet haline koymaksızın ele alındığı takdirde para sahaları, istihlal sahaları, ticaret sahaları birbirileri ile karışır. Coğrafi haritaların en dakikleri bu mudil durumu nazarı itibara almakta muvaffakiyetsizliğe uğramaktadır; zira teşkilâtlar mahallî olmaktan çıkıyorlar, zira insanların giriştikleri ve gerçekleştirdikleri hususlar cesameti artan bir «sahada» husule geliyor» [10].

İki sene sonra, 1949 kasımında müellif, Harvard Üniversitesinde vermiş olduğu bir konferansta muaddel iktisadî sahalar nazariyesini sunuyordu. Burada ilk olarak *géonomique sahalar* (âdi sahalar), müşahhas misallere dayanılmak suretiyle, *iktisadî sahalar* dan kat'î bir şekilde tefrik edilmektedir. Bundan sonra da iktisadî sahalar üzerinde üçlü bir taksim yapılmıştır : «1 — *Plân muhtevası olarak* iktisadî saha, 2 — *Kuvvet bölgesi olarak* iktisadî saha, 3 — *Mütecamiş bütün olarak* iktisadî saha» [11].

Nihayet müellif nazariyesinin kat'î inkişafını «l'Europe sans rivages» [12] adlı mümtaz eserinin «İktisadî sahaların tahlili Dersleri» bahsinde vermiş bulunmaktadır. F. PERROUX'nun «alelade mahallilik» ismini verdiği hususa devrimizin iktisadî sahadaki iki temayülü tekabül etmektedir :

«1 — *İktisadî faaliyetlerin mahalsizleştirilmesi (délocalisation)* :

«Buna üç vakıa zümresi merbuttur :

«a — Basit veya mürekkep bir ünite, hayatını idame için bulunduğu yerden uzak âdi sahada mukim unsurlara müracaat ediyor; bir büyük firma deniz aşırı yerlerden iptidai madde idhal ve uzak mesafelere mâmul ihraç ediyor (bir sanayi için de aynı mutalea); büyük bir modern şehir uzaklarla idhalât ve ihracat muameleleri yapıyor.

«b — Basit veya mürekkep olan aynı ünite, tesirlerini şuurlu bir şekilde yaymaktadır; bir büyük firma şubelerini veya faaliyet merkezlerini arttırmaktadır; bir millet tesislerini, askerî ve ikti-

[10] Ibidem.

[11] F. PERROUX, «Quartely Journal of Economics», February 1950 ve «Economie Appliquée» Janvier - Mars 1950 No. 1.

[12] F. PERROUX, L' Europe sans rivage, P.U.F., Paris 1954.

sadı faaliyet sahalarını tevsi etmekte, şehir ve sanayi merkezlerini arttırmaktadır.

«c — Basit veya mürekkep olan aynı ünite, modern tekniğin müessiriyet çevrelerinden kuvvet alarak, kutupları bellibaşlı faaliyet merkezleri veya bu ünitenin kaderine hükmeden fertlerin yaşadıkları merkezden çok uzak bir mesafede olan siyasî kuvvet veya âmme kudreti şebekesinde yer almış bulunuyor. Modern devletlerin iktisadî veya idarî kararları, anavatan topraklarında, sömürge ve bağlı devletler arazisindeki iktisadî ünitelere vasıl olmaktadır.

«2 — Beşerî sahaların çözülüşü.

«Siyasî, iktisadî, teknik, dinî, kültürel sahalar, asla ayniyet arzetmemişlerdir; onlar asla bir toprak parçası üzerinde mutabakat halinde değİllerdir. Feodal rejimin giriftliği bunun bir misalini vermektedir. Fakat modern devletin birleşme ve temessül hareketlerinden sonra dahi çözülme birçok cihetlerden artmış bulunuyor. Buna kani olmak için bir Avrupa milleti, bilhassa bazı Avrupa milletleri bakımından lisan, din, iktisat, siyaset haritalarını, faaliyetlerinin kâfi zenginlikte ve tamlıkta olduğu zaman, mukayese etmek kifayet edecektir. Ecdadımıza nazaran mukayese edilemeyecek kadar fazla dinamik ve az sabit olan modern hayat, faaliyetimizin her sahasında müstakil veya tâbi yeniliklerin tevlit ettiği beşerî sahalar çözülmesini müşahede için, devirden devire farklı bir şekilde çizilmiş haritalara ihtiyaç göstermektedir. Aynı zamanda en iyi kartografiler bu bakımdan nispeten kifayetsiz kalıyor. Şu hususta da hassas ve uyanık bulunmalı ki yakın zamana ait haritalar dahi hakikati tam aksettirememektedir.»

Bu sahalar ayrışımı modern iktisat edebiyatında, klâsik tahlillere karşı «sistemli bir şekilde cephe almıya» sevkeden şuurlu bir görüş değişikliğine meydan vermiştir. Bu suretle artık iktisadî faaliyetlerin millî veya tabiî hudutlar dahilinde mahallileşemeyeceği müşahede ve tespit edilecektir. Böyle bir müşahede ve tespit, mülâhaza edilen ünitenin daha kuvvetli, diğer üniteler üzerinde iradî veya gayrı iradî surette gayrı kabili rücu tesirler icrasına mütemayil olduğu nisbette umumîdir.

Kısaca hülâsa ettiğimiz iki büyük faraziyeden istifade ile elde edilen neticeler ve vazih görüşlerin zenginliğine hükmetmek için,

I.S.E.A.'nın beynelmül yatırım meselesine mütedair son ve yakın neşriyatı ile ünsiyet peyda etmek kâfi gelecektir [13].

3 — *Kambiyo muvazenesi hadlerinin gayrı muayyenliği.*

Kambiyo muvazenesi hadlerinin gayrı muayyenliği nazariyesi, tahakküm ve iktisadî sahalarda hâdiselerinin tetkiki tarafından çizilmiş kadrolar arasında bulunur. Mevzu, Maurice BYÉ tarafından «Economie Appliquée» deki bir makalede ele alınmıştır [14].

Bir monopolistik unsurun mevcut bulunduğu her yerde bir gayrı muayyenlik halî mümkündür. En klasik millî iktisat telâkkileri âmillerin nisbî hareketsizliği ile karakterize edilmiş olarak bir monopol unsurunu işin içine sokmaktadır. Bu unsurun mevcudiyeti, aşağıdaki şu üç şartı bir araya getirdiği takdirde, kambiyo muvazenesi hadlerin gayrı muayyenliğine erişmeye müsait olabilir. Tahsisî müessirlerin mevcudiyeti, talebin elâstiki olmaması, dahilî fiyatların tam olmiyan yumuşaklığı.

Monopolün karakteristik unsuru millî iktisadın asıl âmili bulunan devlet olduğu takdirde, kambiyo muvazenesi nispetlerindeki gayrı muayyenlik faraziyesi bir umumîlik ve ehemmiyet kazanır. Bu takdirde devletin tasarlanan plânı işe karışmalıdır. Bu plân iç ve dış bir dinamik muvazene mefhumunu tazammun edecektir. Devletin bu neviden yaptığı müdahalenin süresi bir muta olarak nazarı itibare alınmaktan vaz geçilirse, muhtelif sürelerle birbirinden farklı ihtisaslaşma temayüllerinin tekabülü kabul olunacaktır. Bundan itibaren, fiyatların tam olmiyan yumuşaklığı (flexibilité) kabul edildiği takdirde, kambiyo muvazenesi hadleri sabitliğinin büyük ölçüde mümkün olduğunun, NURKSE ile birlikte, müşahedesi lâzım gelecektir. Bu muvazene hadlerinin kuvvelikten çıkması ve fiilî bir hale gelmesi şartı, zaman içinde bir kıymet nakli yapma vasıtasının, yâni az çok uzun müddet şıkları arasında bir seçme imkânının devlet için kabil olmasıdır. Bahis mevzuu olan, likidite rezervi veya yabancı yahut milletüstü bir kredi veya millerlerarası bir hibe teşkilâtının yaratılmasıdır.

Muhtelif ihtisaslaşma tiplerine tekabül eden müteaddit kambiyo nispetlerinin kendilerini sabit kambiyo hadleri gibi arzetmeleri ka-

[13] «Economie Appliquée» 1952 No. 1.'de Perroux, bu yeni tahlil vasıtaları hakkında bir tatbikat yapmıştır: Anglo-Iranian Company ve tahakküm neticeleri.

[14] «Economie Appliquée» Octobre - Décembre 1953, No. 4.

bul olunduğu takdirde dış mübadelelerinde bir daralmadan müzdarip bir milletten, kambiyo hadleri meselesinde *statu quo ante*'ye basit bir avdetle normal şartları iade etmesini beklemek keyfî bir hareket olacaktır. Muhtelif hadler arasında seçim her vakit, bir tarife veya malî sistemin tercihi gibi, bünyeler üzerinde ihtiyar hakkını tazammun eden bir siyasî fiil mahiyetini haizdir.

Bunun gibi, bir memleketin milletüstü bir toplulukta tamamlanıp bu sebeple kambiyo politikasını islah mecburiyetinde kalması halinde, birlik dahilinde hadlerin tayini, geçmiş ihtisaslaşmalara göre değil, fakat Birlik'in teşkilinden sonra kendini empoze edecek ihtisaslaşmalara göre yapılmalıdır. Böyle bir faraziyyede mevzu bahis menfaat grupları daima muhafazakâr kambiyo hadleri derpiş ederler. İşte yeni teşkile tekabül eden had, bu muhafazakâr hadlere karşı olmak üzere ileri sürülecektir.

Devletin bu rolü M. BYÉ tarafından, Fransız - İtalyan Gümrük Birliği Projesi mevzuu vesilesile İktisat Konseyi'ne sunulan üç raporda olduğu kadar devlet islahatına müteallik olarak bir yüksek iktisat mahkemesinin kurulması mevzuundaki geçitli çalışmalarda da ele alınmıştır (Kapitalizm ve teknokrasi mevzulu Sosyoloji Haftası ve LILLE Sosyal Haftası, 1948).

Büyük Ülkelerarası Ünite hakkındaki tetkiklerde yazıldığı şekilde bir müdahale süresi ve plân mefhumuna müracaat M BYÉ ve ekipini muhtelif devletlerin inkişafına dair müdahalelerin taharri-sine ve bunların himaye, dış yatırım, kambiyo haddi siyasetinde açtığı imkânların tetkikine sevketmiş bulunuyor. Fiyat ve istihsal siyasetinin tevlit ettiği uzun ve kısa plânlar çatışması, dünya iktisadiyatının ortaya çıkardığı «tenazursuzluk» ve «bünyevî muvazenesizlikler» in en büyük sebepleri gibi görülmektedir.

Hususî ve devlete ait Büyük Ülkelerarası Üniteler arasındaki mücadele, devletlerin gayrı müsavi sahaları arasındakinden daha az olmamak üzere, F. PERROUX'nun kaidelerini vazettiği tahakkümü doğuran hâdiselerden biridir. Bu hal tahkime müsait midir? Hakemlerin murakabe bölgesinin, çatışanların mücadele sahasına tamamen intibak etmesi şartıyla belki. «*Terre Humaine*» de mün-teşir (*Milletler Karşısında Avrupa*, 1950) ve «*Economie Appliquée*» de çıkan (*Gümrük birlikleri ve Millî mutalar*, 1949) isimli makalelerinde M. BYÉ, İktisat Mahkemesinin muteber bir milletüstü teşekkül olmasını sağlayacak şekilde teşebbüsün yayılma sahasını takip etmesi gerektiğini göstermeye çalışmaktadır.

4 — Oyun Nazariyesi.

Von Neumann ve O. Morgenstern'in «Theory of Games and Economic Behaviour» adlı eserinin intişarından beri bu nazariye I.S.E.A.'nın pek mutena bir hassasiyetle üzerinde durduğu bir mevzu olmuş ve GUILLBAUD tarafından şu iki gayenin takibi suretiyle tetkike tabi tutulmuştur :

1 — Vakitsiz bütün terkiplerden kaçınmak suretiyle nazariye-yi düello, inkisam, anlaşma gibi temel unsurları bakımından tahlil etmek. Filhabika bir sentez teşebbüsü iktisatçılarda, bir umumî nazariyenin gayet süratle teşkil olunabileceği intibamı ve dolayısıyla aldatıcı yahut hiç olmazsa vakitsiz ümitler doğmasını tevlit edebilirdi.

«Bir bilânço vasıtasıyla neticeye varmayı arzulamak beyhude olacaktı : Oyun nazariyesinin değeri nedir ve o iktisadî zihniyete ne getirmiştir? (Ben) idare edici fikirler üzerinde ekseriya korkunç denecek derecede mücmel izahat vermeyi denedim... Bu idare edici fikirler çok şey vadedeceğe benzemektedir. Fakat şurasını iyice anlamak gerekir ki, ifası zahmetli bir vazife karşısındayız ve teknik güçlükler çok büyüktür» [15].

2 — Nazariyeyi tarihî ve ilmî muhtevası dahilinde bina etmek ve uzun denemelerden sonra iktisatçılar (bilhassa FERROUX ve ekibi) tarafından, riyazî oyunlar nazariyesinden müstakilen, sarfolunan tahlil gayretlerinden faydalanmak.

«Bu, Neumann ve Morgenstern'in kıymetli eserinin değerini tenzil demek değildir. Fikrimce bu suretle mezkûr esere daha fazla vuzuh verilmiş, bunun neticesi olarak ortaya çıkıp şu son on sene zarfında inkişaftan geri kalmıyan fikir cereyanlarını daha iyi anlamak imkânı hasıl olmuştur. Yegâne sanatkar ve faydalananları iktisatçılar ve riyaziyeciler olmyan bir temel araştırmanın asırlık vüs'atini taharri etmemiz, bir kelime ile, daha doğru olacaktır.» [16].

Şurasını göstermek yerinde olur ki Neumann ve Morgenstern'in teşebbüsü, tatbikatçıların artık iltifat etmedikleri bir rekabet üzerinde durmayı kabul etmemiş olan iktisatçıların gayret silsilesi içinde tabiatıyla mevcuttur. Artık rasyonel mekanikten mülhem mo-

[15] G. Th. GUILLBAUD, La Théorie des Jeux, «Economie Appliquée» Avril - Juin 1949, No. 2.

[16] G. Th. GULLBAUD, Rapport présenté au Congrès des Economistes de langue française Paris, 24-25 Mai 1954.

dellerle yapılmış basit bir tasvirle yetinmek meselesi kalmamıştır; mevzuu bahsolan, ajanların oyun arkadaşlarını kendileriyle aynı his ve düşüncede dirayetli kimseler olarak seçmeye müteallik iradelerini tamamlayan kollektif beşerî hareketlerin bir tahlilini yapmaktır. Bu tahlilde hakikî mânasiyle oyunlar, sadece mümtaz bir yer işgal eder.

Böylece kör rekabet ve muvazene gemalarını sistemli bir tarzda vazeden iktisatçılar arasında bir birlik temin olunmaktadır [17].

Beşerî faaliyete herhangi bir hususiyetin izafesini red ile tahlillerini sadece «mekanizm» e inhisar ettiren, lûgatlarından mücadele kararı kelimesini çıkaran, «rekabet» kelimesinin mânasını tanınamaz bir hale sokan iktisatçıların yanında bunun tehlikesine işaret eden diğerlerine de daima raslanmaktadır. Ticarî mücadelelerin, gök mekaniği veya meddü cezir nazariyesinden mülhem dedirtecek kadar muharref bir şekil altında temsili itirazlar tevlit etmekten asla geri kalmamıştır [18].

Oyun nazariyesi hakkında GULLBAUD tarafından iktisata müteallik bir çalışma faraziyesi olarak yürütülen tetkikat, bu husustaki müessiriyetin Neumann ve Morgenstern'in tesis ettiği hususlardan bazılarının derinleştirilmesine vabeste bulunduğunu göstermektedir. Hassaten şu noktalar üzerinde durulması lâzım gelecektir :

1 — Düello (mahz mücadele) nazariyesini, hileyi temsil ettiği sanılan tesadüfî tercihlerin mânası araştırılarak yeniden incelemek.

2 — İnkisam meselelerinin tetkikine kifayet edenlerden daha geniş bir kooperasyon nazariyesi meydana getirmek.

«Ferdî menfaatlerin tabii olarak bir adedî izah karşısında bulunacakları ve bundan başka maşeri menfaatlerin de ferdî hisselerin toplamı ile kolayca teayyün edecekleri inkisam meselesi, bu bakımdan mümtaz bir mahiyet arzeder. Fakat bu uygunluklar, nazariyenin şümülünü geniş ölçüde tahdide uğratmaktadır.

Kâfi derecede şümüllü bir oyunlar nazariyesi, şu veya bu gayenin diğerlerinden daha faydalı bulunduğuna hükmeden ve ferdî olduğu kadar maşerî mahiyetteki kıymet sistemlerinin tahlilini de, dolayısıyla temsil eder» [19].

[17] F. PERROUX'nun yukarıda bahsettiğimiz tahakküm neticelerinin tahlili, mevzuubahs meselenin bir nümunesini teşkil eder.

[18] G. Th. GULLBAUD, Adı geçen rapor.

[19] G. Th. GULLBAUD, Rapport..., aynı zamanda bak: «Economie Appliquée» 1952 pp. 93-137 (Partage) ve pp: 501-584. (Intérêt Général).

Diğer vazifeler arasında bu derinleştirilmelere yer verilmesi şu hususu düşünmeyi mümkün kılmaktadır : Bir taraftan «iktisadî ajanların davranışlarının tetkikine muhtaç olan ve bu mevzuda ihmal edilemez tecrübe ve vazih temayüllere sahip bulunan iktisadî tahlil, öte yandan mevcut ve kendine has tekâmüller arıyan oyunlar nazariyesi», ileriye doğru bir adım atmak zımında, görüşlerini birleştirebileceklerdir.

III. Çalışma vasıtaları.

Bu bölümde I.S.E.A. tarafından modern iktisadiyata, yokluklarının Fransadaki iktisadî tetkikatın bazı kifayetsizliklerini kısmen olsun izah edeceği muhtemel olan iki çalışma «vasıtası» vermeye müteallik gayretler sırasıyla anlatılacaktır.

1 — Millî Muhasebe.

Bu sahada I.S.E.A. hemen hemen mutlak bir fıkdan muvacehesinde bulunuyordu. Durum, (*Milletin Hesapları — Les Comptes de la Nation*) [20] isimli eserinin önsözünde (Temmuz 1948) F. PERROUX tarafından aşağıdaki şekilde hülâsa edilmiştir :

«Hususî teşebbüs, kasa muhasebesinden sonra bir malî muhasebe [21], bunu takiben de bir sevk ve idare muhasebesi [22] meydana getirdi. Devlete gelince buna nispetle geridedir; bunlardan birinci şekli tatbik etmekte olup ikincisine çok natamam olarak sahip bulunmaktadır. Üçüncüsüne ise ancak kendi hesapları millet hesaplarının yekûnu içinde tesis edildiği zaman sahip olabilecektir.»

Bunun içindir ki, I.S.E.A. Fransada, Millî Gelir'in değerlendirilmesi ve millî muhasebe sahasındaki çalışmaların müteşebbisliğini yapmaktadır. Onun teşviki ile Maliye ve İktisat Vekâleti, Fransız millî gelirinin, harp öncesinden beri birçok yabancı memleketlerde yapıldığı gibi sistemli bir tarzda hesaplanacağını kararlaştırdı.

Umumî Plân Komiserliği'nin isteği üzerine I.S.E.A., hesaplara temel teşkil edebilecek üç esaslı rapor meydana getirmiştir : «Fransız millî gelirinin değerlendirilmesi ve bundan istifade», «Fransız millî gelirinin hesaplanması için zarurî çalışma plân ve şartları»,

[20] F. PERROUX, *Les Comptes de la Nation*, P.U.F., Paris 1949.

[21] Bir ünitenin alacak ve borçlarının durumu.

[22] «Bir iktisadî ünite şefinin faydası melhuz bir neticeye azami değer atfına matuf kararlarını tesis zımındaki bütün unsurlardan mufassalen istifade edilmiş ve uygun bir şekilde birleştirilmiş».

«Milletin gelir ve muhasebesine müteallik tablolar» [23]. F. PERROUX, girişilen vazifenin tesirini maskeleyen tehlikesini doğuracak mahiyetteki bir takım hayallere karşı bidayetden beri cephe almaktaydı :

«İktisadî sahada millî muhasebe, muayyen bir ekonomi dahilindeki kemmiyetlerin ortaya çıkarılması ve tescilidir; millî gelirin değerlendirilmesi için zarurî olan disiplinlerden birini teşkil eder. Fakat o yalnız başına bu gelirin tarifini teminden uzaktır. Millî denen bir topluluğun geliri tamamen iktisadî tahlil sahasının malıdır ve hiçbir izah kendini bundan vareste tutamaz.». Şurası muhakkak ki, diğer sahalarda olduğu gibi burada da kelimelerin pek ehemmiyeti yoktur ve kâfi derecede mütecanis ve mütesanit hâdiseler yekûnunu ifade eden kemmiyetleri göstermek için istendiği kadar benzer tesmiye tarzları kullanılabilir. Ancak, kullanılan mefhumların birinden diğerine nasıl geçildiğini görmek gerektir.

İşte evvelce zikredilen üç Rapor'un başarılmasını temin ettiği cehit budur. Yetkili idarî mercilerin hesap ve rakamların toplanması işini icrası nispet ve derecesinde onları şu gibi neşriyat takip etmiştir : «Fransız millî gelirin sahit değerlendirilmesine doğru», «Millî gelir ve bütçe açığı» [24], «Fransada ıktisadî muhasebe» [25].

Buna muvazi olarak I.S.E.A. bu mevzudaki en mühim yabancı metinleri seçip terceme ediyordu. Maliye Vekâleti Tercüme Servisi'nin himmetiyle bu teşekkül, «Actualité Economique et Financière»in iki hususî nüshası halinde neşredilip biri *Millî Gelir* diğeri *Millî Kader* ismini taşımakta olan bir umumî antoloji meydana getirebilmiştir.

Bu çalışmalar, vasıflı teşekküller tarafından ortaya konmuş usullerin mükemmeliyet merhalelerini göstermekte olup Fransada millî muhasebe ve millî gelirin hesaplanmasının Charte'ını teşkil ettiklerini söylemek mubalâğalı olmayacaktır.

Şurasına işaret edelim ki, I.S.E.A., P. L. Closon'un umum müdürü bulunduğu Millî İstatistik Enstitüsü, Claude Gruson'un idare ettiği Maliye Vekâleti İktisadî ve Malî Tetkikler Servisi ve hassaten

[23] Bu raporların müellifleri: F. PERROUX, Pierre URI, Jan MARCZEWSKI'dir. Bu üç rapor daha sonra Le Revenu National adlı eserde neşrolunmuştur. P.U.F., Paris 1947.

[24] Français SELLIER tarafından

[25] Jan MAKCZEWSKI tarafından.

bu servisin millî iktisat muhasebesi ile uğraşan bölümüyle daimî münasebet halindedir. Bu bölümle ve Mendes - France'ın riyasetini deruhte ettiği ve F. PERROUX'nun da Usuller Tali Komitesi Başkanı bulunduğu Millî İktisat Hesapları Komisyonu ile irtibatta olan Enstitü, ilmî çalışmalarını daima tatbikatle hemahenk olarak yürütmektedir.

2 — İktisadî Matematik.

İktisatçılar tarafından riyaziyeye karşı artan bir ihtiyaç vaki olduğu bir vakıdır; fakat bu münasebette henüz bir intibak hasıl olmadığı da ayrıca ikinci bir vakıa teşkil eder.

İktisadî matematiğin hususîliğine daima işaret etmiş olan GUILLBAUD bu şayanı arzu intibakın icap ettirdiği uzun vadeli bir mesaiye girişmiş bulunmaktadır. Ona göre carî tedrisatın, gayretini mühendis ve fizikçiye hadim riyaziyeler üzerine yöneltmesini tabîî karşılamak lâzımdır: son zamanlara kadar temayül bu merkezdeydi. İktisatçıların düştükleri hata, riyazî bir vasitanın lüzumunu hissettikleri anda bunu, kendilerinininkilerden başka ihtiyaçların mahsulü bulunan şekliyle ele almalarıdır. Hakikatte beşerî ilimlerce istifadesi kabil riyazî vasıtaların elde edilişi, hususî gayrete vabeste olup GUILLBAUD tarafından şu şekilde belirtilmektedir :

a — Basit hesap «âletleri»ni temsil etmemek; (umumî fonksiyon mefhumu, devamlılık, mücerret mekânlar v.s. gibi) temel prensiplere yükselmekten korkmamak.

b — Teknik ve iktisadî mânalar arasında mümkün bütün yaklaşımları teşvik etmek. Meselâ, birçok iktisadî modellere temel teşkil eden lineer fonksiyonel muadeleler, mütehavvil faiz hadli uzun vadeli malî hesaplara tekabül eden sembolik hesabı kullanabilir [26].

c — Bir umumî şebeke (réseau) nazariyesinin unsurlarını teşkil etmek üzere millî muhasebe usullerinin merkezî ilhamından faydalanmak [27].

d — Muvakkat ve sabit peryodlu serilerden faydalanmaya geniş bir yer ayırmak üzere hendesî şekillerden sistemli bir tarzda istifade ile istatistik tahlilin temel postülalarını ortaya çıkarmak :

[26] G. Th. GULLBAUD, Calculs symboliques et Calculs financiers, «Economie Appliquée» No. 2 Avril - Juin 1950.

[27] G. Th. GUILLBAUD, Contributions à la théorie des réseaux: situation de la théorie des réseaux de la comptabilité, «Economie Appliquée» No. 2. Janvier - Mars 1950.

kabli modellerden vazgeçilemeyeceği gibi bu modellerin seçilmesi hesap kolaylıklarını tek başına meydana getiremez [28].

e — Dinamik usullerin vazını, stochastique usuller hakkındaki muasır araştırmalara bağlamak [29].

I.S.E.A.'nın bu sahadaki çalışmalarının neticelerinden birincisi, «fonksiyonel muadeleler hakkında dersler» ismi altında çıkmış ve récurrence muadeleleri nazariyesi bakımından bir teşebbüs teşkil etmekte olup «Cahier» lerin hususî bir serisinde münteşir bulunmaktadır. İkinci bir Defter umumî olarak dinamik usulü ele alacak ve matriciel hesabın unsurlarını inkişaf ettirecektir.

Programın bütünü şu olmaktadır : 1 — Fonksiyonel denklemler ve matriciel modeller. 2 — Vektoryel Ekonometri (istatistik düzeltme usulleri). 3 — Şebeke nazariyesi (içtimaî muhasebe tatbikatı). 4 — Oyunlar nazariyesi (bunun seçme ve kararlar nazariyesinin yeni sahalarını şümulüne aldığı yukarıda görüldü). 5 — Temevvüçlerin istatistik tahlili (Time - serie, Cybérnetique).

IV. Ampirik Anketler.

I.S.E.A. bir yandan bahsettiğimiz çalışmaları yürütürken diğer taraftan kendi faaliyet zihniyetine sadık kalarak merkezî ehemmiyette olan mümtaz bölümlerde çeşitli anketler yapmak suretiyle realite ile olan irtibatın muhafazasını araştırıyordu.

Biz burada ücretler, zarurî istihlâk, gruplar ve iktisadî artış mevzularında tamamlanmış veya yapılmakta bulunan anketlerden bahsedeceğiz.

1 — Ücretler.

I.S.E.A. müdürü ücretlere müteallik ankette, vakıaların biza-tihi tetkiki ve istatistik mutalardan istifade suretiyle muasır realitenin sistemli bir tetkikine erişmeye matuf iki mühim mütalâa dermeyan eylemiştir.

1) Birinci mütalâa, bütün istihsal âmillerini aynı plânda ele alan klâsik inkisam nazariyesinin derpiş ettiğinin aksine olarak ücretlerin devrimizde bir *hâkim gelir* teşkil ettiğini göstermektedir.

[28] G. Th. GUILLBAUD, Notes sur l'économétrie des fluctuations, «Economie Appliquée» No. 3-4. Juillet - Décembre 1950.

[29] G. Th. GUILLBAUD, En marge de SCHUMPETER: Quelques expériences mathématiques, «Economie Appliquée» No. 2. Avril - Juin 1951.

Mesai arkadaşlarının araştırmalarında idare edici bir tema hizmetini gören bu noktai nazarı PERROUX, I.S.E.A. tarafından ücretlere müteallik nesrolunan eserlerin birincisinde katiyetle ortaya koymuştur [30].

«Sevkeden para ve sevkedilen para, idare eden fiyat ve idare edilen fiyat olduğu gibi hükmeden gelir ve hükmedilen gelir de vardır. Bu gelirlerin dinamizmi ve nisbî ehemmiyeti, içtimaî bakımdan yüksek veya geri gruplar tarafından idrak edilmeleri vakıyasıyla münasebet halindedir.

«İktisat tarihi safhalarının teakkübünde aynı gelir kategorileri üstünlüklerini daima muhafaza etmiyeceklerdir. Denilebilir ki, XVIII. ci asırda arazi sahiplerinin rantları hâkim geliri teşkil ediyordu. XIX. cu asırda bu vasıf kâr ve faize intikal etmiş olup XX. ci asırda ise ücrete doğru bir temayül göstermektedir. Şüphesiz bu noktada mukadderatı, iktisadî bünyedeki değişmelerden başka olarak binbir ruhî, tarihî, siyasî imkânlarla bağlı olan bir temayülden başka birşey aramamalıdır. Fakat hiç değilse liberalizmin bütün mukavemet ve protestoları karşısında bu temayül kendini göstermektedir. En mükemmel bir şekilde tahakkuk ettirilmiş olsa dahi ücretler gene düşükklüğe karşı koymaktadır. Aksi olması gerekirken paraya, ücretlere göre istikamet veriliyor. Siyasî rejimlerden kâfi derecede müstakil bir tarzda ücret, iktisadî intibakların ona göre icra edildiği bir gelir olarak kabul edilmektedir. İster tebrik, ister teessüf edilsin bunun böyle olduğunu kabule mecburuz; sebebi ise sadece grup halindeki işçilerin mukavelevî kudretlerinin artışı ve bütün hükümetlerin kütlelerin menfaatlerine lakayt kalamıyacağı zarureti değil, fakat aynı zamanda maşerî tasavvurlarla içtimaî inançların bu tekâmüle müsait bulunmalarıdır. Bunun ışığı altında, işçinin mevkii ile gelirinin artması birbirine tamamen merbut görülmektedir.

Anahtarları evvelki satırlarda belirtilmiş bulunanları takip eden araştırmalar, bu mühim müşahedenin neticelerini ortaya koymuştur. Burada, harp sonundan itibaren hassaten Fransa ve İngilterenin durumu tahlil edilerek enflasyonist vetirede ücretlerin durumuna işaret ediliyor. Bu tahlil şunu gösteriyor ki, bizzat ücretlerin bünyesi bir enflasyonist unsur teşkil etmektedir ve (mahallî nizam,

[30] Les caractères contemporaines du salaire, Cahiers Ronéotypés, I.S.E.A., série B, ve P.U.F., Paris 1946.

sanayi kolu veya işçinin vasıflılığı sebebi ile) ücretler arasındaki mevcut farkların, eğer bunlar kısmen enflasyon neticesi ise, tedricen ortadan kalkması dahi, memleketin iktisadî bünyesindeki sertliğin artması nispetinde aynı mahiyette bir unsurdur.

2) İkinci mutalâa, ücreti, açıkça tayin edilmiş bir mesainin fiyatı olarak telâkki eden klâsik nazariyenin asrımızda dahi kıymetini aynen muhafaza ettiğinin gösterilmesine taallük etmektedir.

F. PERROUX birçok vesile ile nazariyenin muteberiyetine temas etmiştir. Müellif bir makalesinde insanların değerinin modern cemiyetlerin yüklenmesi lâzım gelen masrafların en mühimi haline geldiğini mutena bir berraklıkla ortaya koymaktadır. Filhakika modern cemiyetler, daima tam bir sosyalist ahlâkı olmasa bile hiç değilse «umum tarafından kabul edilmiş ve amelî olarak yayılmış ahlâklar» ı kuvveden fiile çıkarmak maksadiyle herhangi bir içtimaî grup tarafından bir tazyike maruz kalmaktadırlar.

Bu masraf dalgasının tüketip harap ettiği cimri ekonomi, sadece fert ve teşebbüslerin değil, fakat aynı zamanda milletlerin cimri ekonomisidir» [31].

Muasır ücrete klasik nazariyeninkinden çok farklı bir manzara vermek isteyen hareket, menşeyini, tarih tesbiti imkânsız olmakla beraber, sosyalizm tarafından kapitalist istihsal usullerine karşı girilen hücumlarda bulur. Kabataslak belirtilmiş olan bu hareket, mahz klasik ücret telâkkisini kat'î bir şekilde değiştirmiş bulunmaktadır.

Modern ekonomilerin sinesinde bir içtimaî ücretin randıman ücreti ile birleşmesinden itibaren, alışılmış olan ücret mefhumu *esasından* baltalanmaktadır. Emekçi bir taraftan hesap ve tecrit edilebilir farzolunan kendi mahsulünün karşılığını, öte yandan ise *bu mahsulle ilgisi olmayan lâkin bir vaziyete mahsus bulunan* bir tediye idrak etmiştir. [32]. Diğer bir ifade ile işçinin artık kendini cimri ekonomiyi istihlâf eden akli selim iktisadiyatında zaruireten imtiyazlı bir mevcudiyet olarak görmesi mahsulle ilgisi olmıyan bir vakiadır..» [33]

Bundan çıkan netice şudur ki işçi artık, I.S.E.A.'nın gösterdiği üzere çifte bir miktar ücret almaktadır: «Hemen hemen kla-

[31] P. PERROUX, Les Coûts de l'Homme, «Economie Appliquée» No. 1, Janvier - Mars 1952.

[32] Altı tarafımızdan çizilmiştir.

[33] F. PERROUX, Mezkûr makale.

sik telakkiye tekabül eden bir *randıman ücreti* ile *ferdâ unsur* ve *maşerî unsur* olmak üzere kendi içinde ikileşen bir *ıçtimaâ ücret*».

2 — Zarurî istihlâk.

I.S.E.A. nın ücretler mevzuundaki çalışmaları ve bilhassa, Ailelerin Halk Hareketleri tarafından 1943'te yapılmış anketi istismar eden Ücret ve İstihlâk» [34] isimli *Defter'in* neticeleri, Yves MAINGUY'nin «Zarurî İstihlâk» hakkındaki makalesinde belirttiği bir temadiyi davet etmekteydi. Bu makalesinde müellif, mefhumu şu şekilde meydana koymuştur : «Bir iktisat ajanının zarurî istihlakı, muayyen zaman ve mekân şartları dahilinde bu ajanın maddî - ruhî muvazenesini muhafaza için kat'î surette muhtaç bulunduğu istihlak hacmidir» [35].

Kendi idaresi altında önce Fransa, sonra da İngilterede yapılmış iki araştırmada [36] M. MAINGUY, istatistik mutalar üzerinde «şartların kendisine empoze ettiği ve muayyen bir istihlâk hacmi isteyen zaruret muvacehesinde ailevî istihlâklerin mukavemetini» incelemektedir.

«... o (bu istihlâk hacmi) kendi mefhumu içinde izah edilmeli, istihlâk fonksiyonları dahilinde vasıflandırılmalı ve mümkün olduğu kadar daha fazla bir sür'atte tayin olunmalıdır. Sarfiyatın bütçeler dahilindeki inkisamının tetkiki, reel ücretlerin düşmesine rağmen istihlâk bünyelerinin sabit kalması bakımından alâka çekici malûmat tevhit etmiş lâkin bu inkisamın mecmu sarfiyata nisbetle vâki olan temayüllerine temas etmemiştir» [37].

Neticeleri yukarıda zikredilmiş neşriyata mevzu teşkil eden anketlerin yapılışında yürütülen program işte bundan ibarettir.

3 — Gruplar arasındaki bağlantılar.

PERROUX'nun «İktisadî Sahalar» mevzulu yukarda mezkûr makalesinin açtığı yolda I.S.E.A. tarafından, çeşitli teşebbüsler arasındaki *bünyevî rabıtalardan* tayini mevzuunda araştırmalara girilmiştir. Bu tabir, doğrudan doğruya pazar durumu fonksiyonundan doğmıyan bağları istihdaf etmektedir.

[34] Cahier Ronéotypés de l'I.S.E.A., No. 3, Série B, 1946.

[35] Yves MAINGUY, La consommation incompressible, «Economie Appliquée» No. 1, Janvier - Mars, 1946.

[36] Cahiers Ronéotypés de l'I.S.E.A., série B, Annexes 4 et 5.

[37] Cahier Ronéotypés, série B, No. 4.

Bu rabitaların bazıları fonksiyonel veya tekniktir. Bunlar bir branştaki teşebbüsler yekûnunu, müşteriler yekûnu ile ve mallarını aldıkları müesseseler yekûnu ile birleştirirler. Fakat bunların yanında sadece teşebbüsün faaliyeti neticesi olmıyan ve zahiren birbirinden farklı görünen iki firma arasında bir tâbiyet tesis eden başka rabitalar da vardır.

Bu diğer rabitalar arasında muhtemelen en mühimi, bir teşebbüsün sermayesinin bir kısmının bir diğeri tarafından veya her ikisinin sermayesinin aynı bir alacaklı tarafından tesahübü neticesi meydana gelen *malî rabitalardır*. Jacques MAYER'in «Büyük teşebbüsler arasındaki Malî Rabitalar» [38] isimli makalesinde incelediği rabitalar işte bunlardır. Fransız iktisadiyatında büyük teşebbüslerin ehemmiyetinin küçük gölrüldüğünü belirttiikten sonra MAYER, bu şekildeki rabitaların mevcudiyetinin «bizi büyük teşebbüsler mecmuunun artık mücerret bir nokta değil, rabitaların fevkalâde çok olduğu bir şebeke olarak telâkkisine sevketmekte ve bunun tahlilinin mutasavver iktisadî zeminin karakteristiklerini vereceğini» göstermektedir.

Böyle bir tahlile aynı makalede demir ve çelik sanayii hakkında ve daha etraflı olarak ta «Economie Appliquée» nin baştan aşağı *oligopol* meselelerine tahsis olunmuş bir sayısında Pierre BAUCHET [39] tarafından otomobil mevzuu münasebetiyle teşebbüs edilmiştir. Müellif ilk defa şunu belirtmektedir ki sınaî teşebbüsler, dahilî merbutiyetlerinin onları birer karar merkezi olarak telâkki etmemize müncer olacak kudrette bulunduğu gruplara bölünmüşlerdir. Bundan başka bu tahlil, malî rabitaların fonksiyonel rabitalardan müstakil olmayıp onları katmerleştirmeye matuf bulduklarına işaret etmektedir.

Böylece araştırma, sadece bir sınaî bünyenin değil, fakat bu bünyenin tadili usullerinin tetkikine doğru da yöneltilmiş bulunuyor. Bu vetireler içinde fiyat ve miktar bakımından pazar tahavvülleri ancak tâli bir rol oynıyabilir; aslî rol, onu bilavasıta tadil edenlere aittir.

[38] Jacques MAYER, Les liaisons financière entre les Grandes Entreprises, «Economie Appliquée» No. 2-3., Avril-Septembre 1952.

[39] Pierre BAUCHET, La structure d'une branche d'industrie française: l'automobile «Economie Appliquée» No. cité.

4 — İktisadî artış.

I.S.E.A., (International Association for Research in Income and Wealth) ın Fransa muhabiri olmak itibariyle faaliyetlerinin mühim bir kısmını Fransada iktisadî artışın tetkikine hasretmektedir. Bu tetkiklerin orijinalliği, artış mefhumunu izah ve bu umumî mefhumun kucakladığı pek farklı hâdiseleri birbirinden ayırmaya matuf gayretlerden gelmektedir. Bu hâdiseler PERROUX tarafından dört seri halinde tasnife tabi tutulmuştur :

1) *Ünite vüs'atinin* artışı. Bu, bir yandan ünitenin tarifini, öte taraftan ise vüs'ate delâlet eden hususların tayinini tazammun eder [40].

2) Ünitenin *bitnye tahavvülleri* : yâni *mubadele şebekesi* ile onu vasıflandıran *kuuvetler şebekesinde* vaki tadiller.

3) *Bir teşkilât tipinden diğere bir teşkilât tipine geçiş.*

4) Terakki, yâni mevzuubahs ünite tarafından *şayam arzu olarak* telâkki edilen neticelerin bir hat üzerinde ilerlemesi. Bundan başka burada terakkiye delâlet eden birçok hususlar yer alır.

Bu tahlil unsurları, Fransız misali üzerindeki istatistik çalışmalarda bir rehber vazifesi görmüş ve bilmukabele bu araştırmada bunlar vazihan ortaya konulmuş bulunmaktadır.

Böylece millî gelirdeki artış nispetinin tetkiki, teşkilât tiplerine müracaat zaruretinin göstermiş olmaktadır. Filhakika, bilfarz malların bir pazar ekonomisi mi, yoksa bir «tabii» ekonomi gerçevesi dahilinde mi istihsal edildikleri bilinmeden bu miktar hakkında bir istatistik tetkik yapılamaz.

Bunun gibi millî geliri unsurlara ayırma denemesi, Fransız iktisadiyatı bünyesi meselesini [41] ortaya çıkarmış ve millî muhasebenin muhtelif devirlerde tesisi zarureti ile birlikte bu tabloların teşkilât tiplerine müracaat edilmeksizin meydana getirilemeyeceğini göstermiştir.

Nihayet, Fransada hususî servetin artışına müteallik olup F. PERROUX'nun 1953 te Castalgandolfo'daki IARIW Kongresine sunduğu raporun mevzuunu teşkil eden araştırma ise hususî servetin terakümü ile istihsale yatırılmış sermayenin terakümü tefriki üzerinde temerküz etmiş bulunmaktadır. Kaynakların toplanması

[40] F. PERROUX, Les Macroécisions, «Economie Appliquée» No. 2, Avril - Juin 1949.

[41] Cahier Ronéotypés, I.S.E.A., série D., No. 7.

ve değerlendirilmesi hususundaki büyük müşkilâta rağmen bu tetkikat, hususî servetin artışıdaki tahavvüllerin nispetini ortaya koymuş ve bu tahavvüllerin bünye ve teşkilât tiplerindeki değişikliklere müracaat olunmaksızın anlaşılamiyacağını ispat eylemiştir.

Daha küçük sanayi birlikleri üzerindeki çalışmalar da bu çeşitli hâdiselerin rolünü belirtme imkânlarını vermektedir.

Hülâsa, I.S.E.A.'nın iktisadî artış üzerindeki çalışmaları, muhtelif ünitelere müteallik nazari tahlil ve istatistik tetkiklerin birbirlerini takviye ettikleri geniş bir cephe üzerinde geliyor.

V. Muasır Büyük Fikir Cereyanları.

«Economie Appliquée» dergisinin hususî nüshaları arasında üç tanesi, John Maynard KEYNES ve Josef SCHUMPETER gibi en büyük çağdaş iktisatçılardan ikisinin gaybubeti vesilesile, modern tefekkürün büyük fikir cereyanlarının aydınlatılması gayretine tahsis olunmuştur.

Mufassal tahlile imkân vermeyen bir makalenin çerçevesi dahilinde ancak bu nüshalarda münteşir tetkiklerin en mühimlerine işaret edilebilir.

KEYNES'e müteallik olmak üzere R.F. HARROD, İngiliz iktisatçısının hayatı ve eserlerinin belli başlı hususiyetlerini; Joan ROBINSON, umumî istihdam nazariyesini; F.A. von HAYEK gene aynı mevzuu; F.A. LUTZ, KEYNES'in meşhur eserinin iktisadî düşünce tarihindeki yerini; Claude GRUSON ise tasfiyeye dair tercih mevzuunu ele almış bulunmaktadır. Nihayet şunu da hatırlatalım ki lord KEYNES'e dair bu ithaf nüshasında PERROUX, tahakküm hâdisesine müteallik mühim makalesini neşretmiştir: *Hâkim iktisat nazariyesine dair bir deneme* [42].

Üstad Josef SCHUMPETER hakkında I.S.E.A., «Economie Appliquée» nin iki nüshasından müteşekkil hakikî bir eser meydana getirdi [43]. HABERLER, HEIMANN, FRISCH, SCHNEIDER, TRIFFIN gibi kendisini iyi tanıyan kimselerin şahsî hatıralarından sonra SCHUMPETER'in bütün eseri derin bir tetkike mevzu teş-

[42] Keynesçi davranışı aşmak lüzumu mevzuuanda bak : F. PERROUX, *La généralisation de la «General Theory»*, 78 p., in «Revue de la Faculte des sciences économiques de l'Université d'Istanbul», 1950 ve aynı zamanda: Z.M. Keynes, *L'homme et les problèmes de son époque*, «Economie Contemporaine», Janvier 1951.

[43] «Economie Appliqué», No. 3-4., Juillet - Décembre, 1950 ve No. 2, Avril - Juin 1951.

kil etmiştir. Büyük iktisatçının para nazariyesi ile olan münasebeti Marco FANNO tarafından para tedavülüne dair bir makalede; iktisadî devreler meselesi ile münasebeti Paolo Sylos LABINI tarafından; kârın tahliline dair çalışmaları Pierre DIETERLEN tarafından; riziko meselesi muvacehesindeki tavrı Etienne VARGA tarafından; içtimâî sınıflar telâkkisi Jules VEUILLEMIN tarafından; kapitalizm, sosyalizm, demokrasi hakkındaki şahsî izahları birbiri ardınca Gaël FAIN ve Yves MAINGUY tarafından ele alınmıştır.

Diğer taraftan SCHUMPETER'in metodolojisi iki tetkikin mevzuunu teşkil etmektedir. Bunlardan biri A. CHABERT'indir; Giovanni DEMARIA tarafından yapılmış olan diğeri ise müellifçe istimal edilen metodlardaki tezadı ilk defa ortaya koymuş bulunuyor. Bunlar «pek farklı prensiplere merbut metodlar olup (başka başka zamanlarda) aynı mütefekkirde istisnai bir tarzda imtizaç ettirilmiş ve onun tarafından şuurlu bir şekilde seçilmişlerdir» [44].

Öte yandan G. LEDUC, SCHUMPETER'in üzerinde, tilmizi olduğunu daima beyan ettiği Léon WALRAS'ın tesirini göstermiş; GUILLEBAUD ise Viyanalı iktisatçının «iktisat ve riyaziye arasındaki münasebetlerden en iyi bir şekilde bahseden kimse» olduğu ve doğrudan doğruya veya bilvasıta «bazı riyazî ümitler» yaratıp bunları tatbik fırsatı bulunduğu işaret etmiştir.

Nihayet bu hatıranın son taşı, SCHUMPETER'in eserinin tekâmülün üç tahlilini ihtiva ettiğini belirten F. PERROUX tarafından konmuştur. Bunlardan tekçi ve fonksiyonel olan birincisi «teceddüdün bir hareketsiz muhit dahilinde âniden zuhuru» olarak temayüz eder. Aynı şekilde tekçi ve fonksiyonel olan ikincisi «kısa ve uzun devreli tekamülü benimsemiş» olup «istatistik ve kapitalizm tarihi üzerinde çalışmaktadır». Müessesevî olan üçüncüsü ise müesseselerin karşılıklı faaliyetlerine müstenit bulunmaktadır.

Fakat Josef SCHUMPETER bu tahlillerden asla bir sentez meydana getirmemiştir. Bu hal sayanı teessür müdür? Belki. Buna şaşmak gerekir mi? Hayır.

«Kendiecessüsleri, okuyucuların mukavemet ve tenkitlerinin baskısı altında Josef SCHUMPETER, araştırmasını sekteye uğratmaksızın muhtevasını genişletmeye mecbur kalmıştır. Bir sentez sunamamış ve belki de bunu yapmaktan hoşlanmamış olmasına mukabil idaresini maharetle deruhte ettiği yeni sahalar ele geçirmeye

[44] G. DEMARIA, Les Formes de la Connaissance chez Schumpeter, «Economie Appliquée» No. cité.

fazla mütemayil olan Josef SCHUMPETER, bir topyekûn dinamik meydana getirmek için eserini malzeme toplamaya, krokiler çizmeye ve vasıtalar tesisine hasretmiştir. İlimimize yaptığı mümtaz hizmet, olgunluk çağında işgal ettiği yer ve inkişaf devrelerinde kazanmış olduğu değer belki de buradadır» [45].

EK I.

Himaye Komitesi

- Albert AFTALION, Paris Hukuk Fakültesi Profesörü.
 Georges DARMOIS, Sorbonne'da Profesör.
 + Auguste DETOEUF.
 Maurice FRECHET, Sorbonne'da Profesör.
 JULIOT de La MORANDIERE, Paris Hukuk Fakültesi Dekanı.
 + Bertrand NOGARO
 + Gaëtan PIROU.
 Charles RIST, Institut üyesi.
 Jacques RUEFF, Institut üyesi.
 Alfred SAUVY, Millî Demografik Araştırmalar Enstitüsü Müdürü.
 André SIEGRIED, Fransız Akademisi'nden.

EK II.

İdare Komitesi

- Jacques BELIN, Fransa Bankası umumî murakıbi, Fransız Dış Ticaret Bankası Reisi.
 Maurice BYÉ, Paris Hukuk Fakültesi Profesörü, Tatbiki İktisat İlimi Araştırma Müdürü.
 René COURTIN, Paris Hukuk Fakültesi Profesörü.
 Gabriel DESSUS, Fransa Elektrik İşleri Ticari Servisler Şefi.
 Claude Gruson, Maliye Vekâleti, İktisadî ve Malî Tetkikler Servisi Şefi, Hindîçini Bankası Hükümet Komiseri.
 G. Th. GUILLBAUD, I.S.E.A. Müdür Muavini.
 G. HERVE - GRUYER, Divanı Muhasebat Baş Müşaviri.
 Jean LHOMME, Paris Hukuk Fakültesi Profesörü.
 François PERROUX, Paris Hukuk Fakültesi Profesörü, I.S.E.A. Müdürü.
 Pierre PUJADE, I.S.E.A. Müdür Muavini.
 René Roy, Nafia Vekâletinde Müdür.
 Jean VERGEOT, Millî İktisat Genel Müfettişi, Umumi Plan Komiserliğinde Müdür.

[45] F. PERROUX, Les trois analyses de l'évolution et la recherche d'un dynamique totale chez Josef Schumpeter, «Economie Appliquée» No. cité.

EK III.

Yabancı Muhabir Azalar

- Thomas BALOGH, Oxford Üniversitesi, İstatistik Enstitüsü
 Fernand BEVERIDGE.
 Fernand BAUDHUIN, Louvain Üniversitesi Profesörü, Belçika.
 Arthur F. BURNS, İktisadî ve İctimai Araştırmalar Millî Bürosu, New -
 York, U.S.A.
 Edward H. CHAMBERLIN, Harvard Üniversitesi, Cambridge, Mass. U.S.A.
 D. G. CHAMPERNOWNE, Oxford Üniversitesi Profesörü, İngiltere.
 Morris A. COPELAND, Cornell Üniversitesi, Ithaca, N.Y., U.S.A..
 eJan B.D. DERKSEN, Hollanda İktisat Üniversitesi Profesörü, Rotter-
 dam, Hollanda.
 Gottfried HABRLER, Harvard Üniversitesi Profesörü, Cambridge, Mass.
 U.S.A.
 Paul HARSIN, Liège Üniversitesi profesörü, Belçika.
 F.A. HAYEK, Chicago Üniversitesi Profesörü, III. U.S.A.
 John, R. HICKS, Oxford Üniversitesi Profesörü, İngiltere.
 William JAFFE, Northwestern Üniversitesi Profesörü, Evanston, III, U.S.A.
 Michal CALECKÍ, O.N.U. New-York, U.S.A.
 + Lord KEYNES
 Simon KUZNETS, İktisadî ve İctimai Araştırmalar Millî Bürosu, New
 York, U.S.A.
 Friedrich A. LUTZ, Princeton Üniversitesi Profesörü, N.J. U.S.A.
 Fritz MACHLUP, Johns Hopkins Üniversitesi Profesörü, Baltimore, M.,
 U.S.A.
 + Westley C. MITCELL
 Oskar MORGENSTERN, Princeton Üniversitesi Profesörü, N.J. U.S.A.
 Ugo PAPI, Roma Üniversitesi Profesörü, İtalya.
 Gonçalve PEREIRA, Yüksek İktisadî ve Malî İlimler Enstitüsü Müdürü,
 Lizbon Portekiz.
 V.K.R.V. RAO, Delhi Pniversitesi Profesörü, Hindistan.
 William E. RAPPART, Üniversite Beynelmîlel Tetkikler Yüksek Ensti-
 tüsü profesörü, Cenevre, İsviçre.,
 Dennis H. ROBERTSON, Cambridge Üniversitesi Profesörü, İngiltere.
 + Adams ROSE,
 P.N. ROSENSOTEIN - RODAN, Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası,
 Vaşington, U.S.A.
 + Josef SCHUMPETER.
 Richard STONE, Tatbiki İktisat Enstitüsü Müdürü, Cambridge, İngiltere.
 Robert TRIFFIN, Yale Üniversitesi Profesörü, U.S.A.
 Jacob VINER, Princeton Üniversitesi Profesörü, N.J., U.S.A.
 E. Ronal WALKER, Tasmanie Üniversitesi Profesörü, Avustralya.

EK IV.

Tatbiki İktisat İlimi Enstitüsü
Yayımları

A. CAHIER'ler.

I. A. Serisi — *Beynelmîlel Para Meseleleri.*

- No. 1 — Meselelerin vaz'ı ve durumu (birinci kısım)
 No. 2 — Meselelerin durumu (ikinci kısım)
 No. 3 — Bretton - Woods Konferansı.
 Birinci kısım : Milletlerarası Para Fonu
 No. 4 — Beynelmîlel Yatırım (Fasikül 1)
 Şartları, II. ci Dünya Harbindenberi tatbikat ve nazariyesi.
 No. 5 — Beynelmîlel Yatırım, Morfolojisi.
 No. 6 — Pazar Ekonomisinde Beynelmîlel Yatırım (Fasikül 1)
 No. 7 — Pazar Ekonomisinde Beynelmîlel Yatırım (Fasikül 2)
 No. 8 — Tabi Ülkelerde Yatırım (Fasikül 1)
 No. 9 — Tabi Ülkelerde Yatırım (Fasikül 2)

II. B. Serisi — *İşin Değerlendirilmesi ve Ücret Politikası.*

- No. 1 — Emegın Değerlendirilmesinin Muasır Vasıfları
 No. 2 — Ücret ve Randıman
 No. 3 — Ücret ve İstihlak
 No. 4 — Ücretler ve Fiyatlar : Sabit Numunelerle Tetkikat.
 No. 5 — İngilterede Ücretler (Fasikül 1)
 No. 6 — İngilterede Ücretler (Fasikül 2)
 Ek 1 — a) Tegebbüsün faaliyetindeki karışıklıkların ücretlere tesiri.
 b) Ücretler ve Grevler.
 Ek 2 — Numune - Bütçeler, Asgari Ücretler.
 Ek 3 — Değer ve Fiyat.
 Ek 4 — Çeşitli Müstehlik Kısımları ve Bunların İstatistik Taayyünü.
 Ek 5 — Müstehlik kısmı (comportement) tetkikatının yeni veçhesi.
 Seri — Harici : Ücretlilerin Mes'uliyetlere ve İstihsal Ameliyesinin Neti-
 celerine İştiraki (Fasikül 1).
 Seri — Harici : Ücretlilerin Mes'uliyetlere ve İstihsal Ameliyesinin Neti-
 celerine İştirakleri (Fasikül 2).

III. C Serisi — *Sosyal Güvenlik.*

- No. 1 — Sosyal Güvenlik Mefhumu; Anglo - Sakson Güvenlik Plânları —
 Birinci kısım : Beveridge Plânı.
 No. 2 — Anglo - Sakson Güvenlik Plânları :
 İkinci kısım : Birleşik Devletler, Kanada, Yeni - Zelanda, Avus-
 tralya, Cenubi Afrika Birliğı Plânları.
 No. 3 — İngiltere ve Fransada sıhhat ve içtimai güvenlik teşkilâtı.

IV. D serisi — *Millî Gelir.*

- No. 1 — Millî gelirin değerlendirilmesi ve faydaları.
 No. 2 — Fransız millî geliri için zaruri çalışma plânı ve şartları.

- No. 3 — Millet muhasebesi geliri tabloları.
 No. 4 — Fransız millî gelirinin tam değerlendirilmesine doğru.
 No. 5 — Millî gelir ve bütçe açığı.
 No. 6 — Fransada içtimaf ve iktisadi muhasebe.
 No. 7 — 1780 den beri Fransız millî gelirinin artışı.

V. *İktisatçının Riyaziyeleri.*

- No. 1 — Fonksiyonel denklemlere müteallik dersler. Fasikül 1. récurrence Denklemleri.

VI. *Seri - Harici.*

- Zenaate Müteallik Anket.

B. İktisat İlimi Mecmuası — «Economie Appliquée» — Archives de l'ISEA.

- 1948, No. 1 — Ocak - Mart — İstihlâk ve Yatırım,
 1948, No. 2 — 3 Nisan - Eylül — J. M. KEYNES'in hayatı ve eserleri.
 1948, No. 4 — Ekim - Aralık — Millî Gelir ve millî bütçeler.
 1949, No. 1 — Ocak - Mart — İçtimaf Muhasebe.
 1949, No. 2 — Nisan - Haziran — Muhtelit.
 1949, No. 3 — 4 Temmuz - Aralık — İktisadi Devreler.
 1950, No. 1 — Ocak - Mart — Avrupanın İktisadi Teşkilâtı.
 1950, No. 2 — Nisan - Haziran — Muhtelit.
 1950, No. 3 — 4 Temmuz - Aralık — Josef Schumpeter (birinci kitap)
 1951, No. 1 — Ocak - Mart — Muhtelit.
 1951, No. 2 — Nisan - Haziran — Josef Schumpeter (ikinci kitap)
 1951, No. 3 — 4 Temmuz - Aralık — Tam istihdam.
 1952, No. 1 — Ocak - Mart — Muhtelit.
 1952, No. 2 — 3 Nisan - Eylül — Oligopol.
 1952, No. 4 — Ekim - Aralık — Kollektif fayda.
 1953, No. 1 — Sterling bölgesi.
 1953, No. 2 — 3 Muhtelit.

C. Kitapevlerince neşrolunan eserler («Theoria» ve «Pragma» koleksiyonları, presses Universitaires de France)

«Theoria» Koleksiyonu.

1 — İktisat nazariyesine teşebbüs	Auguste MURAT
2 — İki tarafh inhisar	Henri DENIS
3 — Kıymet.	F. PERROUX
4 — Oligopol.	Paul CHAMLEY
5 — Milletlerarası iktisadi Münasebetler.	Auguste MURAT
6 — Arz Münhanisi (La Courbe d'Offre).	Jane AUBERT
7 — Umumî bir İktisadi Muvazene Nazariyesi Denemesi.	Claude GRUSON

- 8 — Riyazî tahlil ve iktisat nazariyesi
(Fransızca tercümesi) R.G.D. ALLEN
- 9 — İnhisarî rekabet nazariyesi
(Fransızca tercümesi) E. H. CHMBERLIN

«Pragma» Koleksiyonu.

- 1 — Ücretlerin muasır evsafi İ.S.E.A.
- 2 — Ücret ve Randıman İ.S.E.A.
- 3 — Millî Gelir İ.S.E.A.
- 4 — Ücretlilerin Müteşebbisin Mesuliyetlerine
İştiraki F. PERROUX
- 5 — Milletın Hesapları

Çeviren
As. Tarık Özbilgen